

орієнтації в літературознавчих дослідженнях чи, скажімо, про феноменологічну філософію літератури годі було згадувати в позитивному сенсі. Навіть про теорію компаративістики не можна було всерйоз говорити. А про деконструкцію, постструктуралізм чи психоаналіз — то й поготів! А сьогодні, здається, жодна дисертація з літературознавства не обходиться без посилань на Ж.Дерріду, Г.-Г.-Г.Гадамера, М.Фуко, Ж.-Ф.Ліотара, Ж.Дельоза, Ф.Гваттарі, Р.Барта, П.де Мана, Д.Міллера, не кажучи вже про Ф.Ніцше, З.Фройда, М.Гайдеггера, Х.Ортеги-і-Гассета, Р.Якобсона, Д.Чижевського... І це добре, відбувається творче засвоєння того величезного літературознавчого, філософсько-естетичного, культурологічного досвіду, якого набула західна наука про літературу. Правда, не завжди критичне, але це проблеми «виrostання» українського літературознавства, яке, на мою думку, сьогодні на піднесенні. І треба сказати, що це заслуга не тільки молодих учених, а й старших, середнього віку, таких, як Іван Дзюба, Дмитро Наливайко, Микола Ільницький, Юрій Барабаш, Віталій Дончик, Роман Гром'як, Володимир Панченко, Григорій Сивокінь, Микола Сулима, Володимир Моренець, Наталя Шумило, Людмила Тарнашинська, Ростислав Радішевський, Євген Нахлік, Тарас Салига... Перелік імен завжди небезпечний, бо не всіх згадаєш, але хіба можна оминати увагою монографію Івана Дзюби “Тарас Шевченко”, Юрія Барабаша “Вибрані студії. Сковорода. Шевченко. Гоголь” та “Тарас Шевченко: імператив України”, Володимира Панченка “Володимир Винниченко: парадокси долі і творчості”, Тамари Гундорової “Франко не Каменярь, Франко і Каменярь”, Лукаша Скупейка “Міфопоетика “Лісової пісні” Лесі Українки”, Елеонори Соловей “Невпізнаний гість. Доля і спадщина Володимира Свідзінського”, Максима Стріхи “Український художній переклад: між літературою і націєтворенням”, Ніли Зборовської “Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури”, Григорія Сивоконя “У вимірах сприймання. Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій”, Дмитра Наливайка “Теорія літератури й компаративістика”...

НАУКОВІ ВІДДІЛИ

Сергій Гальченко

заступник директора з наукової роботи та видавничої діяльності

У 2006 р. співробітниками Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України розроблено проєкт Зібрання творів В.Винниченка у 25 томах і готувалася додруку перша серія “Проза” в 10 томах (за винятком роману “Вічний імператив”, текст якого відсутній в Україні). Передмову до видання написав академік НАН України М.Жулинський, а упорядкування та коментування текстів здійснюють С.Гальченко і Т.Масляничук. Завершено підготовку до друку альбом “В.Винниченко — художник” (упорядники С.Гальченко і Т.Масляничук, автор передмови М.Жулинський), який має вийти у видавництві “Мистецтво” за програмою видань “Українська книга” 2006 р. В альбомі друкуються статті-дослідження про малярську спадщину В.Винниченка, написані О.Федоруком, М.Глуценком, С.Гордінським, Г.Келлер, Г.Костюком, Б.Певним і Т.Скрипкою.

Співробітниками Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України, Інституту історії НАН України, Інституту археографії і джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України, Черкаського національного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького та Інституту рукопису НБУ ім. В.І.Вернадського НАН України розробляється проєкт Зібрання праць С.Єфремова у 8 томах і здійснюється підготовка окремих томів спогадів, щоденників, публіцистики і шевченкознавчих праць.

Видавництво “Наукова думка” завершило підготовку до друку 51-54 “Додаткових томів до зібрання творів у п’ятдесяти томах” Івана Франка та покажчик купюр до п’ятдесяти томника, які мали вийти у 2006 р. за програмою “Українська книга” на виконання Указу Президента України “Про вшанування пам’яті І.Я.Франка”.

Галина Бурлака

завідувач відділу

ВІДДІЛ РУКОПИСНИХ ФОНДІВ І ТЕКСТОЛОГІЇ

За останні п'ять років головним досягненням відділу є цілий ряд видань архівних матеріалів, художніх текстів, наукових досліджень. Це монографії: *Диба А.* Сподвижники: Леся Українка у колі соціал-демократів. — К., 2003; *Коцюбинська М.* Мої обрії: Статті, рецензії, спогади. — Томи 1, 2. — К., 2004; *Стус Д.* Василь Стус: життя як творчість. — К., 2004; *Видання* архівних матеріалів: Олександр Барвінський. Спомини з мого життя. — Т. 1 / Упоряд. А. Шацька — Нью-Йорк; Київ, 2004; *Белецкий А. Н. С.* Лесков. Личность. Творчество / Упоряд. А. Шацька. — Киев-Симферополь, 2003; *Гончар О.* Зібрання творів: У 12 т. — Т. 2. — К., 2002; Т. 3 / Упоряд. Н. Баштова — К., 2004; *Драй-Хмара М.* Літературно-наукова спадщина / Упоряд. С. Гальченко — К., 2002; *Костюк Г.* Літературно-мистецькі перехрестя (Паралелі) / Упоряд. Н. Баштова — Вашингтон; Київ, 2002; *Грушевський М.* Листування / Серія "Епістолярні джерела грушевськознавства". — Т. 3 / Упоряд. Г. Бурлаки. — Львів, 2006. Багато у справі названих видань допомогла співпраця з науковими установами у США — УВАН та УІТ.

Більшість із названих видань джерельних матеріалів супроводжені науковим коментарем, підготованим співробітниками відділу. Значну наукову вагу мають публікації Л. Мірошниченко, Л. Чернищенко, С. Захаркіна, В. Дудка, Н. Лисенко, А. Диби та ін.

Відділ розпочав видавати періодичний збірник "Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія". У 2004 році з'явився перший том, зараз на стадії верстки — другий.

Проведено комп'ютеризацію відділу, розпочали створення цифрової бази даних та створення страхового фонду архіву. З 2004 року фонди здобули статус національного надбання. Це, сподіваємось, допоможе налагодити систематичну роботу з реставрації рукописів, які цього потребують.

У 2004-2006 рр. було виконано оригінальний інноваційний проект "Urbi et orbi" — спільно з Львівським національним університетом імені Івана Франка скопійовано на CD-диски комплекс листів до Івана Франка з його архіву.

Зараз науковці відділу виконують планову тему "Іван Франко та його доба: джерелознавчий аспект", основним підсумком якої буде підготований до друку науковий опис особистої бібліотеки Івана Франка — перше в Україні видання такого типу.

Колекції фондів поповнилися новими надходженнями — фондами Юрія Бойка-Блохіна, Леоніда Полтави, Олександра Дуна, Володимира Дрозда та ін.

Ці досягнення — безсумнівні. Однак до ювілейного пафосу доводиться додати нотки непевності і скептицизму. Колектив відділу був не готовий до різкої, неприродної зміни покоління науковців у кінці 1980-х, і нестача фахового кадрового поповнення зараз особливо відчутна. Задавлені проблеми фондової роботи, відсутність власних повноцінних архівного й робочого приміщень, неухвага керівництва до потреби плекання молодих кадрів у текстології, нездоланні бюрократичні бар'єри на шляху здорового глузду — усе це, на жаль, невід'ємна частина сьогодення.

Хочеться вірити, що зусилля працівників відділу підуть на користь спільній справі, що цей період виявиться часом накопичення наукового потенціалу для позитивних якісних змін.

Микола Сулима

завідувач відділу

ВІДДІЛ ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Відділ давньої української літератури поновив свою діяльність із 1 січня 2006 р. Обов'язки завідувача відділу виконує доктор філологічних наук М. Сулима, який у травні ц.р. обраний членом-кореспондентом НАН України. У відділі працюють доктори філологічних наук Ю. Пелешенко (докторську дисертацію захистив у 2004 р.), Р. Радішевський, кандидати філологічних наук В. Дудко, Я. Мишанич, Г. Нога, В. Сулима, О. Федорук; в аспірантурі навчаються Ю. Підмогильна, Н. Цьолик, С. Пиза, Р. Ткачук та С. Мигун.

Відділ працює над 1-м і 2-м томами дванадцятитомної “Історії української літератури”. Протягом останніх п’яти років побачили світ монографії “Українська література пізнього Середньовіччя (друга половина XIII-XV ст.). Джерела. Система жанрів. Духовні інтенції” Ю. Пелешенка (2004), “Українська драматургія XVII-XVIII ст.” та “Гр’їхи розмаїтти. Єпитимійні справи XVII-XVIII ст.” М. Сулими (2005), збірники статей “Книжниця у семи розділах” М. Сулими (2006), монографія “Іван Мазепа в сарматсько-роксоланському вимірі високого бароко” Р. Радишевського (у співавторстві з В. Свєрбигузом; 2006), “Українсько-польські літературні контексти” (2003), “Романтизм: між Україною та Польщею” (2003) у серії “Київські полоністичні студії”, побачили світ збірники, упорядковані Р. Радишевським; “Українсько-польські контексти доби Бароко” (2004), “Українська школа в літературі та культурі українсько-польського пограниччя” (2005).

Співробітники відділу беруть участь у виданні збірника “Медієвістика” (разом із Одеським національним університетом ім. І.І. Мечникова), щодвароки вони проводять Сковородинівські читання (разом із Інститутом філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України та Переяслав-Хмельницьким державним педуніверситетом ім. Г.С. Сковороди).

Микола Бондар
завідувач відділу

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Наприкінці 2005 р. було реорганізовано відділ української давньої та класичної літератури, створено самостійний відділ української класичної літератури (завідувач відділу — М. Бондар).

Колектив науковців, що провадить вивчення проблематики літератури класичного періоду, фахово зростає. Ступінь доктора наук, представивши дисертацію “Імпресіонізм в українській прозі кінця XIX — початку XX ст.”, здобув (2002 р.) Ю. Кузнецов. Захистили кандидатські дисертації співробітниця відділу — Г. Гаджилова (“Драма Лесі України “Руфін і Прісцилла”: текст і контекст”, 2001), Н. Бойко (“Українська історична проза другої половини XIX ст.: історичні джерела та художній дискурс”, 2002), Л. Канєвська (“Психологізм романів Івана Франка 90-х років”, 2004).

Вагомим здобутком колективу відділу стало видання “Історія української літератури XIX століття” у двох книгах, за редакцією М. Жулинського, що вийшло у світ у видавництві “Либідь” 2005 — 2006 рр. Його автори — М. Бондар, Л. Гаєвська, О. Гончар, Т. Гундорова, Б. Деркач, Ю. Івакін, М. Кодак, Н. Крутікова, І. Лімборський, Н. Левчик, О. Майдан, Л. Мороз, В. Смілянська, П. Федченко, М. Яценко. “Історія української літератури XIX століття” у 2-х книгах подає системний огляд усього літературного процесу означеного періоду, з’ясовує основні тенденції розвитку поезії, прози, драматургії, естетичної та літературно-критичної думки, містить окремі літературні портрети визначних письменників, серед яких І. Котляревський, Г. Квітка-Основ’яненко, М. Костомаров, Т. Шевченко, П. Куліш, Марко Вовчок, Л. Глібов, С. Руданський, Ю. Федькович, І. Франко, І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, М. Старицький, М. Кропивницький, І. Тобілевич, Я. Щоголів, І. Манжура, П. Грабовський, Б. Грінченко. Попередньо апробоване у навчальному процесі, це видання набуло статусу підручника для вищої школи.

Серед інших помітних публікацій слід відзначити об’ємний нарис М. Бондаря “Українська літературна творчість” (видрукуваний у виданні “Історія української культури”, т. 4, кн. 2. — К., 2005). До 150-річчя з дня народження Івана Франка Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка спільно з його Львівським відділенням підготовано чотири Додаткових томи, що доповнюють 50-томне Зібрання творів, серед них є том оригінальних поетичних творів та поетичних перекладів (редактор тому М. Бондар, серед упорядників — М. Бондар та Л. Канєвська).

Останні кілька років колектив відділу активно працює над новим масштабним науковим проектом — “Історією української літератури” у 12 томах. Із цього обсягу шість томів — з 3-го по 8-й — присвячено розгляду письменства XIX століття. Усі члени колективу Відділу беруть участь у написанні розділів цієї праці. Редакторами окремих томів виступають також співробітники відділу — Ю. Кузнецов (3-й том), М. Бондар (6-й том), Л. Мороз (7-й том).

У рік 80-річчя Інституту літератури відділ класичної української літератури, іще невеликий чисельно, активно провадить історико-літературні дослідження, бере участь у видавничій діяльності, у створенні енциклопедично-довідкових видань, здійснює науково-координаційну роботу. Колектив відділу на

сьогодні складають дев'ять науковців — доктори наук Л.Мороз та Ю.Кузнецов, кандидати наук Н.Бойко, М.Бондар, Г.Гаджилова, О.Камінчук, Л.Каневська, Н.Левчик, молодший науковий співробітник О.Добродомова.

Валерія Смілянська

завідувач відділу

ВІДДІЛ ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВА

80-річний ювілей Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України Відділ шевченкознавства зустрічає сімома томами Повного зібрання творів Тараса Шевченка у 12 томах.

Співробітники відділу активно працюють над “Шевченківською енциклопедією”. У 2004 р. побачив світ “Робочий зошит А”, а у 2005 р. — “Робочий зошит Б”, до яких увійшли пробні фрагменти ШЕ. Нещодавно Вчена рада Інституту схвалила 1-й і 2-й томи ШЕ до друку.

Розширені варіанти низки статей склали монографію В.Смілянської та Н.Чамати “Структура і смисл: спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка” (2004). Ю.Барабаш підготував і видав статті, написані для ШЕ, у книжці “Тарас Шевченко: імператив України: Історію-й націософська парадигма” (2004). У 2005 р. побачив світ збірник наукових праць керівника проекту ШЕ В.Смілянської “Шевченкознавчі роздуми”. О.Боронь у 2005 р. видав монографію “Поетика простору в творчості Тараса Шевченка”. Працівники відділу спільно з Парламентською бібліотекою України підготували довідник “Тарас Шевченко. 1989-2004. Матеріали до бібліографії” (2005).

Інститут літератури свого часу підтримав клопотання Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького про створення Черкаського наукового центру Шевченкознавчих досліджень. Відділ шевченкознавства разом із центром щодвароки проводить наукові шевченківські конференції. У квітні 2006 р. відбулася 36-та наукова шевченківська конференція. У 2002 р. побачив світ покажчик змісту 34-х конференцій за півстоліття (1952—2002).

Важливою подією став вихід у 2004 р. двомовного тому вибраних віршів та поем Т.Шевченка “Я так її, я так люблю...” (видання підтримане Культурним центром України в Москві; упорядник тому — М.М.Павлюк).

Подальші перспективи визначаються передусім Шевченковими ювілеями — 195-річчям від дня народження у 2009 р. (коли відбудеться наступна, 37-а наукова шевченківська конференція) та великим святом усієї країни — 200-річчям від дня народження 2014 р. Сподіваємося, що протягом 2009—2010 рр. побачить світ Шевченківська енциклопедія у чотирьох томах. Маємо намір розпочати серійне видання праць видатних шевченкознавців (В.Смілянською вже підготовано до видання в українському перекладі з науковим апаратом відому монографію М.К.Чалого, видану в Києві 1882 р. “Тарас Шевченко, його життя й твори (Звід матеріалів до його біографії)”. Надалі необхідно підготувати масове науково-критичне видання і “Кобзаря”, і Повного зібрання творів Шевченка. Чекають на доповнене наукове перевидання збірники спогадів, документів, критичних праць (обов'язково й діаспорних авторів), листування. Час писати й нову, доповнену біографію Шевченка (найновіша вийшла 1984 р.). Хоча мистецька спадщина ввійде в нинішній 12-томник, необхідно продовжити розпочате Альбомом 1845 року факсимільне видання решти чотирьох альбомів Шевченка; теж стосується й альбому автографів “Три літа”, а також поетових рукописних збірок — “Малої” та “Більшої” книжок, ілюстрованого рукописного альбому М.Башилова та Я. де Бальмена, написаного латинською транслітерацією, — “Wirszy T. Szewczenka” (1844) та інших автографів і рідкісних видань.

Олена Рудик

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ СТОЛІТТЯ

Відділ української літератури ХХ століття очолює академік НАН України М.Г.Жулинський. Очолований ним колектив, а до нього входять академік НАН України В.Дончик (обраний академіком у травні 2006 р.), доктор філологічних наук Н.Шумило; кандидати філологічних наук — О.Бартко, Т.Головань, Н.Герасименко, Н.Зборовська, А.Кравченко, Н.Лисенко, Н.Лощинська, С.Луцій, А.Матющенко, Р.Мовчан, І.Павлюк, О.Поліщук, Л.Тарнашинська, А.Шпиталь, Я.Цимбал; науковий співробітник К.Родик, молодший науковий співробітник О.Рудик. Під керівництвом співробітників відділу навчається в докторантурі В. Хархун, завершив докторантуру П.Іванишин; навчаються в аспірантурі аспіранти різних років — О.Артюх, М.Приходько, П.Швед, Т.Щербаченко, М.Домбровська, А.Хаєцька, О.Ставнича, М.Нестелеєв, Н.Бутенко.

Відділ працює над Х-ХІІ томами дванадцятитомної “Історії української літератури” (керівник проекту — академік НАН України В.Дончик).

У 2003 р. вийшла друком монографія Н.Шумило “Під знаком національної самобутності: українська художня проза і літературна критика кінця ХІХ — початку ХХ століття”, 2004 р. побачили світ збірники “Стильові тенденції української літератури ХХ століття”, “Найголовніше... —

момент істини” (присвячений академіку НАН України Л.Новиченку, багатолітньому завідувачу відділу української літератури ХХ століття), вийшла друком монографія А.Матющенко “Час героя. Українська драматургія першої третини ХХ століття”; підготовлено до друку збірник праць Л.Коваленка; завершується робота над двотомною “Антологією української критики ХХ століття”.

Співробітники відділу — постійні автори енциклопедичних видань, вони читають лекції у вищих навчальних закладах Києва та інших містах України, розробляють програми літературної освіти у вищій та загальноосвітній школах, активно беруть участь у всеукраїнських наукових конгресах, симпозиумах та конференціях, мають численні публікації в періодиці, виступають на радіо й телебаченні. Академік НАН України М.Жулинський щорічно зустрічається в прямому ефірі з радіослухачами, обговорюючи найбільш актуальні проблеми сьогодення.

Відділу української літератури ХХ століття

Тамара Гундорова

завідувач відділу

ВІДДІЛ ТЕОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сьогодні у відділі працюють наукові співробітники Г.Сивокінь, М.Кодак, Л.Скупейко, О.Омельчук, В.Костюк, Л.Демська-Будзуляк, В.Балдинюк, Ю.Осадча, О.Сінченко, аспіранти Л.Бербенець, О.Берест, А.Таранова, С.Овсянников, М.Варикаша. Завідувач відділу теорії Т.Гундорова (з кінця 2002 року). На сьогодні визначилися такі індивідуальні зацікавлення співробітників відділу теорії, як масова і популярна література та гностична культурософія (Т.Гундорова), літературні концепції і націоналістичний літературний дискурс “вісниківської” критики (О.Омельчук), постмодерністська література (В.Костюк), ранній український модернізм (Л.Демська-Будзуляк), сучасна історична проза (В.Балдинюк), рецептивна концепція української літератури 20-х років (О.Сінченко).

Відділ теорії літератури скерований на аналіз літературної семантики і прагматики, а також на дослідження авторських параметрів словесної творчості. У своїй роботі співробітники поєднують

теоретико-літературознавчі дослідження з інтердисциплінарними підходами до аналізу літературного тексту, зокрема гендерними, психоаналітичними, постколоніальними. Основні напрямки роботи відділу полягають у впровадженні нових інтерпретаційних можливостей дослідження національного письменства; дослідженні історії і теорії українського літературознавства і критики; аналізі нарративних та дискурсивних практик художньої літератури і критики, а також виявленні рецептивних аспектів функціонування літератури (інтенціональність, горизонт сподівання, феномен масової літератури, пост-соцреалістичний синдром у літературі і критиці).

У 2002-2005 рр. у відділі виконувалася комплексна планова тема “Європейський дискурс в українській теоретико-літературній традиції (від бароко до постмодерну)”, у центрі якої було конструювання образу Європи в українській літературі та критиці й формування концепції українського окциденталізму. Результатом дослідження стало проведення наукової конференції та підготовка ряду публікацій, у яких досліджуються основні параметри європейського дискурсу в українській літературі та літературно-теоретичній практиці.

Нова тема, над якою працює відділ, “Теоретичні концепції в українському літературознавстві і критиці ХХ ст.” передбачає аналіз теоретичних концепцій української літературної критики та літературознавства ХХ ст. на основі дослідження ідей і програм окремих авторів, видань, напрямків. Результатом дослідження буде визначення теоретичного контексту функціонування українського літературознавства та співвіднесення його з розвитком західних літературознавчих теорій і концепцій ХХ ст.

Доброю традицією відділу стало проведення теоретичних симпозіумів, на які виносяться актуальні теми сучасного теоретико-літературного знання, такі як перспективи розвитку сучасного літературознавства, літературна критика в сучасному світі, європейський дискурс в літературознавстві й літературній творчості.

У цілому, відділ теорії літератури дотримується десяти заповідей літературознавця, сформульованих Г.Сивоконем 8.10.2001 року:

1. Вір у свої сили. Став перед собою важкі завдання.
2. Знай праці вчителів своїх. Шануй сивину, будь рівним з авторитетами.
3. Не зважай на посередність — у літературі та науці. Говори з високим.
4. Спокійно дивись на визнання і його знаки — чини, нагороди, звання.
5. Живи живим життям. Не дай затягти себе в болото книжності. Люби.
6. Не працюй у неділю. Відпочивай.
7. Не крадь. Чесно посилайся на джерела із зазначенням сторінки.
8. Не експлуатуй аспірантів (і аспіранток).
9. Жди пенсії.
10. Будь!

*Д.С.Наливайко,
завідувач відділу*

Тетяна Рязанцева

ВІДДІЛ КОМПАРАТИВІСТИКИ

У січні 2002 року член-кореспондент НАН України Д.Наливайко очолив новостворений відділ компаративістики Інституту літератури. Нині до відділу входять одинадцять наукових співробітників. Серед них — троє докторів (Т.Денисова, Г.Сиваченко, Е.Соловей) та восьмеро кандидатів філол. наук. (І.Арендаренко, О.Дубініна, Я.Кавушевська, Г.Коломієць, І.Мельниченко, Т.Рязанцева, Т.Свербілова, О.Брайко). У центрі уваги відділу — компаративні студії світової літератури, зокрема порівняльна поетика української й зарубіжних літератур, а також теоретичні й методологічні проблеми сучасної компаративістики.

Першим вагомим результатом колективної праці відділу стала підготовка до друку “Антології сучасної літературної компаративістики” обсягом близько 35 арк., у якій представлені знакові праці з теорії та методології компаративних досліджень. Деякі з них уперше побачать світ в українському перекладі.

На базі відділу компаративістики у грудні 2003 р. та в березні 2005 р. було проведено профільні конференції “АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ КОМПАРАТИВІСТИКИ”, які об’єднали фахівців-компаративістів з усієї України. Доповіді, виголошені на конференціях,

було видано в щорічнику “Літературна компаративістика” (2 випуски: Київ: Фоліант, 2005). До другого випуску ввійшли також бібліографія вітчизняних робіт з компаративістики за 1998 рік та список дисертацій, захищених в Україні за спеціальністю “10.01.05 — компаративістика” за період 2000-2004 рр.

За останній період вийшли друком такі дослідження співробітників відділу й упорядковані ними видання: *Денисова Т.* “Історія американської літератури ХХ сторіччя” (2002). Видання відзначено премією ім. С.Єфремова; *Сиваченко Г.* “Пророк не своєї Вітчизни. Експатріантський метароман Володимира Винниченка: текст і контекст” (2003); *Мельниченко І.* “Далека путь моя та марний поклик... (творчість К.Г.Махи в контексті чеського і європейського романтизму 20-40-х років ХІХ століття)” (2003); *Арендаренко І.* “По дорозі й назустріч (англійська та українська романтичні поезії: порівняльна типологія і поетика)” (2004); *Соловей Е.* Свідзінський В.Є. “Твори у 2-х томах” (2004) (упорядкування, реконструкція зб. “Медобір”, стаття, коментарі); “Невпізнаний гість” (2006); біобібліографічний покажчик “Володимир Свідзінський” (2006); *Наливайко Д.* “Теорія літератури і компаративістика” (2006). Рекомендовано до друку монографію *Рязанцевої Т.* “Бранець вічності. Аспекти поетичної творчості О.Стефановича”.

Співробітники відділу віддають багато часу й зусиль науково-педагогічній діяльності. Т.Н.Денисова опікується підготовкою майбутніх літературознавців-американістів у створеній нею неформальній школі при Ресурсному центрі посольства США, координує діяльність Центру американських літературознавчих студій при Інституті літератури (2006).

Нині на базі відділу компаративістики готуються тринадцятеро аспірантів і троє докторантів.

Тетяна Посудневська

НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІДДІЛ

З 2001 р. відділ працював над плановою темою: “Створення та систематизація бібліографії україномовної книги у фондах бібліотеки Інституту. 1798-1923 рр.”. Дослідження виконувалось у рамках державної програми “Національна бібліографія України. Зведений каталог україномовної книги. 1798-1923 рр.”. Електронна база даних відповідного хронологічного покажчика була передана Національній бібліотеці ім. В.І. Вернадського НАН України у січні 2006 р.

Протягом поточного року співробітники відділу готували до друку алфавітний бібліографічний покажчик “Каталог україномовної книги у фондах Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. 1798-1923 рр.”, до якого були долучені матеріали Відділу текстології та рукописів Інституту, а саме: бібліотеки І.Франка та колекції “Шевченкіана” Ю.Меженка відповідного періоду. Упорядники майбутньої книги: Н.Кикоть, З.Крапивка, О.Ляшенко, М.Орлан, Т.Посудневська, Л.Сокол, Т.Стальна, Т.Ушакова, М.Штолько. Паралельно відділ приступив до виконання наступної планової теми “Українська книга у фондах бібліотеки ІЛШ”. У новому дослідженні збільшується мовний ареал, зберігається хронологія, але географія обмежується кордонами сучасної України.

У відділі з 1996 р. постійно створюються електронні бази даних нових надходжень (Л.Сокол, О.Ляшенко), видань романо-германськими мовами (Т.Стальна), бібліографічного опису поточної української періодики, що надходить до бібліотеки, публікацій праць науковців Інституту (Т.Ушакова).

Орієнтація на участь колишньої бібліотеки у світовому інформаційному просторі зобов’язувала відділ створити відповідний сайт (О.Дубініна, О.Бурлака), який восени 2006 р. розпочав віртуальне життя Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. Водночас розпочалася робота із науковцями установи з використання електронної бази даних періодичних видань, розташованих на платформі EBSCOhost (Л.Сокол).

За останнє п’ятиріччя працівники науково-інформаційного відділу виступили на шести наукових конференціях, опублікували чотирнадцять досліджень.

Поряд із новими обов’язками залишилися й старе, традиційне бібліотечне навантаження: комплектування і збереження фондів, обслуговування читачів. А це також вимагає нових підходів до праці.

На 1.07.2006 р. основний фонд становить 159826 друк. одиниць, обмінно-резервний — 2944. Продовжує формуватися текстовий фонд на електронних носіях:

Тетяна Посудневська,
Тетяна Ушакова і Тетяна Стальна

автореферати, окремі періодичні видання, раритетні книжки, альманахи та збірники, бібліографії.

У складі науково-інформаційного відділу працюють зав. відділу М.Штолько, голов. спеціалісти О.Ляшенко, М.Орлан, Л.Сокол, Т.Стальна, Т.Ушакова, провід. спеціаліст Н.Кикоть.

Наталія Мазепа

ВІДДІЛ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У 2002 році в Інституті літератури був створений відділ світової літератури на чолі з академіком НАН України Д.В.Затонським.

У відділі працюють видатні вчені-літературознавці: член-кореспондент НАН України Н.Крутікова, доктори філологічних наук Н.Мазепа, Ю.Булаховська, Н.Овчаренко, П.Михед, а також молоді науковці, кандидати філологічних наук Н.Колосова, Є.Волощук, Г.Улюра, О.Чертенко, Л.Медведюк, Л.Канцедал, С.Єршова, молодший науковий співробітник С.Кучерявенко.

За останні п'ять років у відділі успішно завершені планові колективні дослідження "Світова література на зламі тисячоліть" та "Нариси історії зарубіжних літератур ХХ ст."

Серед вагомих досягнень слід виділити індивідуальні монографії, що вийшли за цей час: *Крутікова Н.* Дослідження і статті різних років. — К., 2003; *Крутікова Н.* Урбаністичні мотиви в художній прозі М.В.Гоголя (підготовлена до друку); *Івнатенко М.Д.* Чижевський. Порівняльна історія слов'янських літератур. Переклад з німецької та науковий коментар. — К., 2005; *Овчаренко Н.* Канадський літературний канон на зламі століть. — К., 2006.

Співробітники відділу активно співпрацюють з Міністерством освіти та науки України у розробці підручників, посібників, програм вивчення зарубіжної літератури в Україні, постійно беруть участь у роботі МАН України. Вагомим внеском виступають роботи кандидата філологічних наук, старшого наукового співробітника Є.Волощук: *Волощук Є.* Зарубіжна література. Хрестоматія-посібник. 11 клас. — К., 2002; *Зарубіжна література.* Хрестоматія-посібник. 10 кл. — К., 2002; *Зарубіжна література.* Підручник. 5 кл, 6 кл. — К., 2005–2006; *Учебник "Література".* 5 кл, 6 кл. — К., 2005–2006; *В мире сказок и приключений.* Хрестоматія-посібник для 5 кл. — К., 2006; *У світі казок та пригод.* Хрестоматія-посібник для 5 кл. — К., 2006; *Хрестоматія-посібник "Зарубіжна література"* для 9 кл. (у співавторстві). — К., 2004.

За цей час вийшли друком близько 150 наукових статей, були організовані десятки наукових конференцій, семінарів, літніх шкіл. Співробітники відділу постійно беруть участь у роботі наукових конференцій в Україні, Росії, Польщі, Німеччині та інших країнах.

У 2005 р. для подальшого розвитку української германістики був створений науковий Центр під керівництвом академіка Д.Затонського. 2006 року розпочата програма "Партнерство з Берлінським вільним університетом", підтримана ДААД.

За видатні досягнення у розвитку українського літературознавства були нагороджені: Орденом Княгині Ольги III ступеню — Н.Крутікова (2002), "Золотою медаллю Й.Гете" (Німеччина) — Д.Затонський (2004), Грамотою Міністерства освіти та науки України — Є.Волощук (2004).

У відділі постійно обговорюються докторські та кандидатські дисертації з багатьох вищих навчальних закладів України. За цей час було підготовлено близько 20 зовнішніх офіційних відгуків.

Співробітники відділу захистили кандидатські дисертації (Г.Улюра, Л.Медведюк, О.Чертенко).

Академік Дмитро Затонський та директор Інституту Микола Жулинський

Євген Нахлік
керівник Відділення

ЛЬВІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ЛІТЕРАТУРИ ІМ. Т.Г.ШЕВЧЕНКА НАН УКРАЇНИ

Як науковий колектив Львівське відділення Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України (ЛВІЛШ) почало функціонувати 15 років тому — з вересня 1991 р. у складі двох відділів: франкознавства та літературного процесу в Західній Україні (з 1996 р. — відділ літературного процесу в Західній Україні та компаративістики). Сьогодні у ЛВІЛШ 16 науковців (11 кандидатів наук), майже всі — середнього або молодого віку. Керівник (і завідувач відділу літературного процесу в Західній Україні та компаративістики) — к. ф. н. Є.Нахлік, учений секретар з 2002 р. — к. ф. н. Н.Тодчук, з 2003 р. — к. ф. н. А.Швець. Завідувач відділу франкознавства з 2002 р. — к. ф. н. М.Легкий. Засновано кілька видавничих серій: “Літературознавчі студії”, “Франкознавча серія”, “Літературні портрети”, “Літературні пам'ятки”, “Бібліографічна серія” (відповідальний за випуск — Є. Нахлік).

Відділ франкознавства

Франка в дзеркалі рефлексійної поезії: Студії” Б.Тихолоза (2005). За серію праць з єдиної — франкознавчої — тематики (індивідуальні монографії) А.Швець, Н.Тихолоз і Б.Тихолозу присуджено премію Національної академії наук України для молодих учених за 2005 р. Нещодавно вийшов друком бібліографічний покажчик О.Луцишин і М.Мороза “Заборонене франкознавство: 1885-1988. Матеріали до бібліографії критичної літератури про І.Франка (публікації, вилучені з наукового обігу в Радянській Україні 1930-1980-х років)” (2006).

Завершено упорядкування (з коментарями) чотирьох додаткових томів, а також довідкового тому (покажчика купюр) до Зібрання творів у 50 томах І. Франка (голова редколегії додаткової серії — М. Жулинський). Том 51 вміщує прозові переклади, том 52 — оригінальні поетичні твори і переклади, томи 53 і 54 — літературознавчі, фольклористичні, етнографічні та публіцистичні праці (науковий редактор 51, 53, 54 томів і покажчика купюр — Є. Нахлік, 52 тому — М. Бондар, упорядники — М.Бондар, М.Легкий, Є.Нахлік, О.Луцишин, Н.Тихолоз, Н.Тодчук, А.Франко, О.Франко, Р.Чопик, А.Швець та ін.). Видавництво “Наукова думка” завершило редагування цих томів і покажчика (вихід заплановано на ювілейний 2006-й рік).

Перевидано окремою книжечкою Франкову працю “Die ruthenische Literatur im Jahre 1904” в сучасному перекладі, за упорядкуванням і передмовою Б.Тихолоза та з коментарями А. Швець: Франко І. Українська література в 1904 році (2005).

Узятий курс на систематичний розвиток франкознавства та фундаментальні дослідження закономірно привів науковців ЛВІЛШ до роботи над створенням

За останні п'ять років видано франкознавчі монографії: “Ессе Ното: Добра звістка від Івана Франка” Р.Чопика (2002), “Роман Івана Франка “Для домашнього огнища”: простір і час” Н.Тодчук (2002), “Злочин і катарсис: Кримінальний сюжет і проблеми художнього психологізму в прозі Івана Франка” А.Швець (2003), “Казкотворчість Івана Франка (генологічні аспекти)” Н.Тихолоз (2005), “Психодрама Івана

Відділ літературного процесу

багатотомової Франківської енциклопедії (голова редколегії — М.Жулинський, заступник — Є.Нахлік). Відповідно до профілю та можливостей ЛВІЛШ, передбачається, що це буде літературна енциклопедія (відповідальний секретар — А.Швець). Над нею працюють співробітники ЛВІЛШ, а також учені з інших установ України. Заплановано п'ять томів: I — "Іван Франко: українська словесність"; II - "Іван Франко: зарубіжні літератури"; III — "Іван Франко: поетичні твори. Міфологічні, фольклорні та літературно-традиційні персонажі"; IV — "Іван Франко: художньо-прозові і драматичні твори, літературознавчі праці"; V — "Іван Франко: теоретико-літературні аспекти творчості". Сьогодні йде робота над першим томом, частково — над другим і третім.

ЛВІЛШ у ролі повноважного представника Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка виступило співорганізатором (разом із Львівським національним університетом імені Івана Франка) Міжнародного наукового конгресу "Іван Франко: дух, наука, думка, воля" (до 150-річчя від дня народження, Львів, 27-30 вересня). У рамках цього конгресу відбулося обговорення проблем "Франківської енциклопедії" — на спеціальному круглому столі під головуванням М.Зубрицької та Є.Нахліка.

За компаративістичну монографію "Доля — Los — Судьба: Шевченко і польські та російські романтики" (2003) Є.Нахліка удостоєно наукової премії ім. С.Єфремова. За редакцією (у співавторстві) та з оновленими примітками Є.Нахліка випущено Шевченків "Кобзар" у серії подарункових видань "Книга від Президента України" (2001). Найновіша версія його приміток — у подарунковому "Кобзарі", ілюстрованому малярськими та графічними творами Шевченка й виданому в Тернополі 2006 р.

Побачила світ також наукова монографія Є.Нахліка "Подружнє життя і позашлюбні романи Пантелеймона Куліша: Документально-біографічна студія" (2006). О. Федорук уклав детальний покажчик "Пантелеймон Куліш: бібліографія літератури (1989-2002)" (Відкритий архів: Щорічник матеріалів та досліджень з історії модерної української культури. — К., 2004. — Т. 1).

Вийшов біобібліографічний довідник (з викладом історії ЛВІЛШ) Є.Нахліка та О.Федорука "Львівському відділенню Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України — 10 років" (2003). За статтю "Слово, мовчання й тиша у комунікативній структурі текстів М.Яцкова" (Київська старовина. — 2004. — №3) О.Мельник присуджено наукову премію ім. С.Павличко.

Для серійного видання навчальних посібників "УСЕ для школи. Українська література. Програмні тексти, ілюстрації, пояснення, завдання, тексти" (2001) науковці ЛВІЛШ підготували випуски: "Михайло Коцюбинський" (Р.Чопик), "Василь Стефаник" (Г.Чопик, Р.Чопик), "Іван Франко" (М.Легкий), "Олесь Гончар" (О.Луцишин), "Євген Маланюк" (Є.Нахлік, О.Нахлік). Є.Нахлік упорядкував (у співавторстві) шкільну хрестоматію "Літературна Львівщина: Хрестоматія для вивчення літератури рідного краю" (вийшла 2004 р.). У серії посібників для вчителів, школярів та студентів "Урок літератури" видано книжечку Н.Тихолоз "Ізмарагди Франкового казкосвіту: Літературознавче дослідження" (2006).

